

HETILAP.

Gazdászati, műipari és kereskedelmi folyóirat.

Előfizetési ár:
Évnyegyre vidéken 2 ft. 20 kr. helyt 2 ft.
Félévre vidéken 4 ft. 40 kr. helyt 4 ft.

A Hetilap megjelenik Kolozsvárt hetenként egyszer másfél iven.
A hirdetések ára soronként 3 pkr.

TARTALOM:

Gazdaszatunk hátrányai.
A polgárosodás.
Egy fiatal gazda tapasztalatai.
A nagybányai gesztenye-fajok.
Kolozsvári napló.
Levelezések: Brassó, Décs, Háromszék.
Hírfüzér.
Elegytár.
Piaczi árak.

Gazdaszatunk hátrányai.

VIII.

Ha gazdaszatunk mindazon hiányai kiegyenlítettnek is, melyeket fennebbi cikkeimben tárgyalék; ha egy tagosított s munkás erővel s pénzalappal, valamint kapcsolatos gazdasági gyárrakkal felszerelt példánygazdaságot előállíthatnánk, akkor is hiányozni fogna egy, mit fennebbi cikkeimben nem említettem, s mi az egész gazdaszatnak lelke.

Ez egy oly kezelő egyén, ki mind elméleti, mind gyakorlati ismeretét bírja a civilizáltabb s jövedelmezőbb gazdaszatnak.

Nálunk valóban nem találhatni sem farmernek, sem gazdasziszteknak czélszerűen képezett egyént.

Ha gazdasziszte keresünk, vagy selmeczi elmélkedőket lelünk viszonyainkhoz alkalmazható gyakorlat s combinatív képesség nélkül, kiknek régi rendszerünkben gyakorlott egyéneink túl tesznek az eredményekben; vagy pedig azon jóhíszemű sarlangos zacskós gazdasziszteket leljük fel, kik irtóznak minden újítástól a gazdá-

szatban, kik azt hiszik legjobbnak, miből saját vagy uraik dédapja is kényelmesen és úri módon megtudott élni.

Az előbbieket erőltetett és helytelenül alkalmazott reformjaikkal kétségbe ejtik uraikat a siker felől, míg az utóbbiak conservatív makacsságukkal a czélszerű utasítások elhanyagolása által minden lehető sikert meghiusítanak.

Országunk homályán még csak egy igen vékony sugára süt át azon hitnek, hogy a kezelő gazdáknak is szükség sok mindent tudni még az addition, subtraction, multiplication és division kívül. Pedig az idő ránk jött, hogy nem csak a számadást szükség megkésztíteni a bevételről és kiadásról, de sokszorozni kell a bevételt, hogy levonva belőle a kiadást, valami kevés resultatum maradjon a földesur erszényében is.

Az idő itt van, melyben figyelniünk kell már arra, hogy a gazdaszat sem csupán régi hagyományokon alapul, s hogy e szakmához is színt oly komoly studium kell, mint azzal kapcsolatos tevékenység.

Elméleti gazdasziszteinkről úgy tapasztalom, hogy ők többnyire a gazdasziszte akademiákon elurasodnak, megszeretik a kényelmet, s nem hozzák át az életbe azon jó fogdmeg nyughatatlanságot, mi a földkezelés körül nélkülözhetlen.

És épen azért nagyobb birtokosainknál is még jobb hitelben állanak azok, a kik dolmányos jó kezefogású tisztartók, kik mindig sarkában vannak a munkásnak, kiknek tudomásuk s szemtanúságuk nélkül egy szem búza sem megy be a hámbárokba, sem ki nem mérelik. Ezek legalább azt, mit itten az összkás tudniok engedett, híven, pontosan és millio káromkodások között szigoruan végrehajtják, s esztendő végén mindig mutatnak fel valami eredményt.

Ha az ily egyének az előbbieknél képzettségével s korszerűbb fogalmaival bírnának,

akkor ezek szintoly derék farmerek, mint biztos és haszonvehető gazdatiszteké válnának.

De ezen jó igyekezetü, munkabíró s fáradhatatlan tiszték többnyire szegény fiukból állanak elé, kik tudományos gazdai képződésük végett nem utazhatnak ki az országból, kik a sok nyomor közt átküzdött tanodai évek után, hol mindent tanulnak csak gazdászatot nem, minden boldogságukat s céljokat csak abban lelik, ha valamely kisdud helyen alkalmazást nyerhetnek, hol aztán kitüntetve magukat, nagyobb helyeken is alkalmazást érdemelhessenek.

Az ily jó irányu s akaratu egyének kérdésen kívül megérdemelnék, hogy uraik saját költségükön egy két évre valamely példány gazdasághoz elküldenék, hol mind némi elméleti, mind gyakorlati ismereteket szerezhessenek az újabb gazdászat köréből; de e kérdés körül az a baj, hogy az örökös kötelezettség eszméje meg a jobbagység eltörlésekor kiment divatból, s senki sem hajlandó most képeztetni saját költségén egyént, kit aztán szomszéd birtokos társa kecségető ígéretekkel s nagyobb évi díjjal elverbuáljon kezéről.

Azt gondolja most magában valamelyik olvasóm, hogy nincs is szükség örökös kötelezettségre, mert hisz őt, hat, tíz évi kötelezettség s ennek hű teljesítése kárpótolná a gazdatiszt képzésére tett áldozatot, s keze alatt helyébe ezen időszakban újabbak képződnek.

Az való.

De vajjon öt hat évi kötelezettség bevéltásáról is lehet-e biztos a képeztető földesur? Talán ha kényszerithetné a törvény a védenczet, hogy fogadalmát beváltsa, ámde az ember nem olyan mint a marha, hogy erővel is dolgoztathasd.

Az értelemnek s a jóakarotnak nem lehet hűséget parancsolni, ha önként nincs meg az.

Ha védencze nek szomszédod kétszeres fizetést ígér, bizony igaz lelkü embernek kell lenni, hogy hálaérzelmeitől lelkesülve, félányiért nálad maradjon.

Ezen korban pedig legritkább a haládatos ember.

Add meg neki azon fizetést, mit szomszédod ígért, ő ismét többet ígérhet fel azon összeg kamatjáig, mit védenczed kiképzésére költöttél.

Törvény által nem erőltethetni senkit szolgálatra, mert akkor hátul marad a hűség és őszinte akarat, ezek nélkül pedig a szolgálat mit sem ér.

Még erőltethetni a kézmivest, de nem az olyat, kinek esztét, figyelmét, kitarítását s éber-

ségét kell igénybe vened, nem pedig kézi munkáját. A gazdatisztben pedig épen ezen szellemi kellékek szükségesek, melyeket sem törvény, sem hatalom, csakis saját jó indulatuk parancsolhat reájok.

Mindezekkel s az emberek ösztöneivel s önzéseivel számot vetve, nem sok ingert érezhet bárki oly bizonytalanra koczkáztatni a képeztetésrei kiadásokat, mert még akkor is ha szabály hozatnék, hogy minden oly birtokos, ki valamely más birtokos költségén képezett egyént szolgálatába befogad, tartozik a képezési költséget amannak kárpótolni, akkor is az ily képeztető nem volna egyéb, mint gazdatisztek liferánsa, kinek azonban forgalomba bocsátott tőkéje egy fillér kamatot sem hajtana, sőt adósitaná őt legalább azon levelek postadíjjaig, melyeket védenczével váltott egykoron.

De vegyük a dolog más oldalát.

Gyűjtse össze egy fiatal ember végfilléreit, képezze ki magát a gazdászatra, fog-e vajjon valahol bizonyos állomást találni?

Reá nézve ép oly kényes a koczkáztatás, ő az úri és cseléd közti viszonyok szabályzatlansága közt ép azon helyzetben áll szemben a birtokos szeszélyeivel, mint a birtokos képezettje jó indulatával.

Egyiknek sincs semmi biztosítéka arról, hogy áldozatai füstbe nem menendenek.

Ezek szerint midőn a gazdászat még nem biztosított professio országunkban, csak az hozhatna eredményt, ha a kiképződhetés minél kevesebb áldozatba kerülne, s legalább többbe ne, mint az ügyvédi s papi pálya.

Épen ezért multhatlanul szükséges volna az, hogy hazánk kebelében is bár két ponton állítatnék fel reál iskola példány a gazdasággal kapcsolatban.

Erről egy igen érdemes hazánkfia Dávid Mózes már néhány év előtt gondolkozott, s szép alapot is utalványozott idves eszméjének kivitelére.

El kell ismernünk, hogy korunkban hazánk oltárára Dávid Mózesénél célszerűbb alapítvány nem tétetett le.

Semmi sincs országunkban úgy elhanyagolva, mint épen a réalismeretek, s senki sem gyakorolhat nemesbbet s célszerűbbet, mint ki ezeknek terjesztésére áldoz és közre hat, mert az ilyen egészen járatlan útát tör meg, járatlant, de mely legegyszerűsebb vonalban visz elé az anyagi gyarapodás s előmenetel célja felé.

Ha reá iskoláink s példánygazdaságaink volna, mind az egyének tért nyerhetnének ön-

kiképzésökre, mind a birtokosok, henn a hazában szemeik előtt serdülvén a gazdaszat nevendékei, választhatnának maguknak jó irányu és jól képzett gazdatiszteket.

Ez mindnyájunkra nézve nagy kényelem volna, s gazdaszati viszonyainknak kedvező lendületet kölcsönözne.

De most nincsenek realiskoláink, nincs példánygazdaságunk, s ép azért az alkalmas gazdatisztek hiányát legnevezeteseb hátrányaink közé számítom.

IX.

Mielőtt a felvett tárgy körüli észrevételeim cyclusát bezárnám, nem lehet mellőznom azon nevezetes hátrány megemlítését is, melyet spekulatív gazdaszatumk az állatorvosok hiányában szenved.

Különös, hogy Erdély mindekkorig, mint marhaterenyészto ország volt ismeretes, még is a marhaorvosok pályatere nem volt soha keresett vidékeinken.

Egyébiránt ez onnan megmagyarázható, mert soha sem voltunk azon szerencsés helyzetben, hogy a kormány legkisebb gondot is fordított volna szükségünkre.

Az a köznép pedig, mely saját élethalál kinjai közt sem folyamodik az orvoshoz, természetesen még kevesebb gondot fordít marhája kinszenvedéseire.

Azt biztoson állithatjuk, hogy népünk évszázadokig sem fog oda érni, hogy áldozataira mint életbiztosítékra egy marhaorvos támaszkodhassék, de azt sem tagadhatjuk, hogy az ország egész productiv erejének kifejtése az állam érdekében állván, igényt tarthatunk, hogy a kormány, ha komolyan hordozandja lelkén az állam felvirágoztatásának s a népjólétnek érdekét— ezen lényeges hiányt államköltséggel is pótolni fogja.

S még ez esetben is, hogy a marhaorvosok népszerűekké válhassanak, fenmarad azon nevezetes kívánatunk, hogy ne igyekezzenek a népet kizsebelni, s a sikertelen kísérletek után kétségbeejteni tudományuk czélszerűsége felől.

Igen kedves volna az, ha főként marhaorvosaink egyszerűs mind practicus füvészek volnának, s ne utasítanak receptjeikkel a népet gyógyszerárakba, hogy ezerszeres árron vásárolják meg azon füveket és gyökereket, melyeket tán kertjeikben is, de havasainkon bizonynyal feltalálnak, s melyeknek ha magyar nevét megmondják, a nép bizonynyal reájok talál.

A közönségesb gyógyszerfüveket a nép jól ismeri, csak hogy az orvosok a botanikai név mellett tanulják meg annak magyar nevét is, s nem

kivánva kizsákmányolni a szegény népet, ne utasítsák a hon meglelhetőkért is a gyógyszerárakba.

Mert a gyógyszeráraktól a nép irtózik, és nem méltatlanul.

Nincs keservesebb költség, mint melyeket legtöbbször eredmény nélkül oda kell vesztegetnünk.

És e költség nem is kicsinyben megy. Nagyan pedig a nép mit sem áldozhat, mert nincs honnan.

Volt hajdan honunkban egy híres magyar ménes, a gróf Bethlen Farkasé, s annak volt egy híres orvosa.

Anynyit emlegették ezt az embert előttem vidékén, az ő korából még fenmaradott öreg emberek.

Ez a legnagyobb szenvedélylyel orvosolgtató a vidékiek marháit s utoljára oly nagy hitelt szerzett magának, hogy a legszegényebb ember is hozzá folyamodott.

Megtanította őket az ismeretesb s erdeiken, kertjeikben fellelhető gyógyszerfüvekre s gyökerekre, maga gyakran füvészkedett együtt a néppel, és így igen jutányoson orvosolt.

Még sem volt kára benne, mert egy helyett ezer folyamodott hozzá, s az ezértől bármely kevés díj többre ment, mint a menynyit az egytől a legnagyobb istentelenséggel is zsebelhetett volna.

Ily szellemű s nézetű orvosok kellenének a mi vidékeünkre, s bennök gazdaszatumk igen nagy kincset nyerne meg.

És most e ponton értekezésemet befejezem, nem azért mintha tárgyamát kimeritettem volna, jól tudom, hogy még igen sokat irhatnék, anynyival többet, hogy még csak a magány, de államgazdaszati hátrányainkról mit sem is szóltam, holott e téren is végtelen sok kívánni valónk van.

De nem szeretem az olvasó közönséget túl halmozni gondolatokkal, midőn még a legszükségesebbekről is oly kevesen szeretjük gondoskodni.

Én elmondám nezetemet a legszükségesebbek körül, bár anynyi szerencse jutna nekem, hogy ezen hátrányok letörültessenek sorsunk feketé táblájáról. Akkor bizonyosan megtenne alapítva biztos előhaladásunk. **Dózs a D.**

Egy fiatal gazda tapasztalatai

a lóhere körül.

Egy tapasztalatlan ifju mezei gazda nem rég gazdasághoz fogott, és sokra terjedő terve a ló-

here-mivelést magában foglalta; ennek következtében ezen célra kinézte a földet s ezt megmiveltette épen úgy, mint látta mivelnit a szomszéd uraságnál; a jól megszántott földet bévetette elébb zabbal, azután lóhere-maggal s béboronáltatta.

A lóhere szépen kikelt s már előre örvendett ifju gazdánk, hogy menyinyi szénát fog betakarítani a következő esztendőben, s ezen remény fejében nemcsak hogy saját marhaszaporodását nem kevesbitette, hanem még több borjut vásárolt bé, hogy ekép marhabeli gazdaságát emelje, remélvén, hogy az ez után nyerendő nagyobb trágyamenynység által egész mezei gazdasága belterje s így jövedelme is nagy mértékben növekedni fog.

Azonban a tél sok havat hozott (1849-n), mire később rövid ideig tartó lágy idő következett, mit megint erős fagy váltott fel anynyira, hogy az egész hóborítékot jégkéreg fogta bé.

Ifju gazdánk még mindig szerencsésnek hitte magát, azt gondolván, hogy lóherevetése igen jól van védve a fagy ellen s még mindig nagy takarmány nyereséget jövendőlt magának.

Vége a hó megolvadt az első meleg szelek hatása következtében, s gondos és szorgalmas ifju gazdánk sietett a mezőre, hogy láthassa kedvencz lóherevetését, s a netalán levezetendő viznek az utat kinézze; majd elért lóheres földjéhez, s iszonyu megdöbbenéssel látta, hogy az egész földet pókháló-szálak fogták el s az egész lóherevetés ki van főve.

Ezen szerencsétlenség onnan származott, hogy a hóboríték a földből kisugárzó meleget visszatarthatóztatta s a külső hivesebb levegő behatását meggátolta. Ennek következtében a növénylevelek és gyökerek nagyon felmelegültek s elpállottak; sőt még a mezei pókok is felüdültek téli álmaikból, behúzták szálaikkal a földet, szabad tért nyitván a földfenék és hóboríték közti üreg munkásságuknak.

Ifju gazdánk sorsára jutottak a többi szomszédok is, minek következtében sokkal költségesebb s még is kevésbé jövedelmes elegytakarmány-tenyésztéshez kellett folyamodniok, hogy a nagy kárt némileg helyreüthessék s még is a felgyűjtött marha nagy részén tovább kellett adniok, mert számukra méregdrágán nem akartak kóstot vásárolni.

Azonban még is a földnek az út felőli végében, a hol a szának ösztaposták volt, maradt egy kevés lóhere jó állapotban, a mi az ifju gazdát azon helyes gyanításra vezérlette, hogy a hókérget tán jó lenne máskor átszeldelni,

hogy a növények a külső levegővel érülközven, meg ne fuladjanak.

A következő esztendőben nem csak az ifju gazda, hanem az ő példájára mások is a faluból marhájokkal együtt legott a mezőn termettek, mihelyt a havon hasonló jégkéreg képződött, s megtapostatták a marhákkal, hogy a jégkérget megtörjék és — mikor a hó elment a lóherevetés a legkecsesgetőbb színben mutatkozott.

Azonban az átkozott időjárás most is csak hamar megváltozott; fagy és olvadás mindennap felváltották egymást s néhány hét alatt a fagy anynyira kihuzta a lóhere-bokrokat a földből, hogy kezdetek elhervadni, sőt nem sokára a lóherevetés másodszor is teljesen elpusztult.

Ekkor szerencsétlenségre az jutott eszébe ifju gazdánk, hogy talán a fagy azért szivta ki a lóheretöket a földből, mert a mag nem volt elég mélyen bétemetve; elhatározta tehát, hogy a harmadik évben jó mélyen alászántsza, hogy ekép a tavaszi fagy ne árthasson neki.

Ezt valójában gondosan végre is hajtotta, s a lóhere magvakat a zabbal együtt 6—8 hüvelyknyi mélyen alászántotta. Nagyon szép idő kezdett járnit, s mindenféle vetés oly buján kelt ki, hogy a gazdákat a legszebb reményekre jogosította, csak a mi ifju gazdánk zabja és lóhereje nem iparkodott, elvégre csakugyan mintegy egytizede még is kikelt. Ekkor eszébe jutott, csak hogy egy kevésbé későre, hogy bizonyosan a mag igen mélyre esett, megvizsgálta a vetést, s úgy találta, hogy minden zabszem 3 hüvelyknyi mélységen alól, és minden lóheremag 2-től alól elromlott.

Ekép lóheremagva a következő évre sem ígért semmit gazdánk, gondoskodnia kellett tehát új magról, hogy ugyanazon földet még egyszer bévesse s most csak béboronálja.

Ezen vetés szépen kikelt; mind a tél, mind pedig a tavasz kedveztek s még is ifju gazdánk lóherevetése nagyon törpe maradt, s az első kaszálás után alig nőtt meg egy arasznyira, tehát tulajdonképen ezen vetése sem ütött ki kedve szerint, még pedig most azon okból, mert a lóherét nagyon sovány földbe vetette, honnan gazdag gyűjtést soha sem lehet várni.

Mind ezen egymásután következő szerencsétlenségek ifju gazdánkat mind pénz, mind pedig gazdasági viszonyaiban nagyon hátravetették; mert nem sok trágyát állithatván elé, gabonatermése is silányul ütött ki, tehát sem gabonája, sem marhája nem volt eladó, kénytelen volt tehát a negyedik évben adósságot csinálni, hogy adóját s a szükséges kiadásokat fedezhesse.

Ekkor elpanaszolta bajait egy azon vidékben értelmes és tapasztalt okszerű gazdának, s kérte tanácsát, mint hogy ő maga magának már nem tudott tanácsolni.

Ezen mezei gazda, ki a gazdászatot nem csak a könyvekből, hanem a mezőn gyűjtött számos tapasztalatokból is ismerte, mintegy következő tanácsot adott:

„Hogy sok takarmányurk teremjen, jó erőben levő s hacsak lehet, friss trágyás földet kell választanunk, minthogy a kaszálón a trágya több hasznot hajt, mint a gabonaföldeken; kaszálás után (a mesterséges kaszálók) még jobban megtermik a gabonát, mint ha friss trágyás földben természetnek; minthogy a takarmány, ha virágjában lekaszálják, a földet nem soványítja, sőt mondhatni még termékenyíti, ha a takarmányfü tömött és szépen felnő.“

„A lóherét továbbá soha sem kell csak magára vetni, hanem mindig más fűmagokkal elegyítve. minthogy a tavaszi fagy a lóherét gyakran kipusztítja, a füveket pedig nem, ezek tehát ily esetekben a lóherét pótolják.“

„Mind a lóherét mind a fűmagot sűrűn kell vetni (egy 1600 ölös holdra 20 font lóhere és 20 font fűmagot), hogy oly sűrű fű legyen, mint a természetes réten; mert a ritka vetés soha sem ad gazdag takarmány-gyűjtést; aztán különben is sok mag nem kel ki, és sok kikelt növény elpusztul.“

„A lóhere és durvább fűmagokat csak bé kell boronálni, a gyengébbeket csak hengerrel bényomatni.“

„A hókérget a lóherénél s általában minden vetésnél gondosan fel kell töretni, sőt a nagy vastag havat még fel is szántani, hogy a béborított növények a levegővel érintkezhessenek.“

„A lóheréseket sőt a réteket is őszzsel, vagy korán tavasszal bé kell hinteni alabástrommal (gypsszel) vagy hamuval.“

„Tavasszal a lóherést fogas boronával keresztül kell boronálni.“

„A lóherést két évig kell állani hagyni és használni.“

Ezen tanácsot követte ifju gazdánk, s azt a hasznát vette, hogy már a következő esztendőben sok takarmányt tudott őszzegyűjteni, a mi által jóllétét megalapítva szemlélni, minthogy azon idő óta nem csak hogy különböző tárgyak iránt mások tanácsát gyakran kikérte, hanem a mezei gazdászatról irt jó könyveket szorgalmasan olvassatta, s azon tanokat, melyeket a tudomány és tapasztalás teremtett, követte es gyakorlatba vette.

A tanúságot bárki kihuzhatja ifju gazdánk példájából.

A polgárosodás.

Minden alá van vetve a nap és föld uralmának, egyedül az emberi szellem az, mi éghajlatot nem ismer. Ásvány, plánta és állat magán hordja égőve bélyegét; egyedül az emberész az, mely Arabia homokpusztáin ugy, mint Grönland sivatagain egy eszmét hord magában, az isten és szabadság eszméjét.

Az ásvány, mely durvaságánál fogva minden éghajlatot eltűr, még az ásvány nemesbjeit is inkább a meleg égvöv alatt találjuk. Forró égvöv alatt vagy a gyémánt; arany, ezüst hazája Peru, California; forró égvöv alatt fekszik Ormus szigete leggazdagabb gyöngyhalászatával, míg ellenben a jégsarkok ezeket, mik által oly sok üres fő sulyt nyer, nem mutatják fel.

A növények országa hasonló elnyomatást szenved az éghajlat mérsékletétől. A forró égvöv a legmérgeesebb, legnagyobb, legizesebb növények hazája; a jégsarkoknál pedig alig zöldül egy kevés moh vagy penész. Forró égvöv alatt virul a legnagyobb virág, a Rafflexia, a legnagyobb növény, a kenyérfa. A forró égvöv növényei ölös nagyságu levelekkel pompáznak, míg a jégsarknál mind törpül a növény, szigorodik a lombkorona, míg végre a tölevelűek is engednek a fagy uralmának. A ris és fűszerek amott vadon teremnek, míg a jégsarknak még vadalmája sincs.

Enynyire uralkodik az égalj ásványon, növényen. Az állaton már csekélyebb az ereje. Igaz ugyan, hogy az állatok királya: az oroszlán, a legnagyobb százazföldi állat: az elefánt, s a legnagyobb madár: a strucz, mind forró égvöv alatt terem; de ezen törpülés a hideg sarkok felé nem tartja meg arányát.

Mégis egyedül az ember szelleme az, mely égaljat nem ismer. Még az emberi test is magasabb a forró, és törpébb a hidegvöv alatt; egyedül a szellem bír mindenütt egyenlő eszméket, egyenlő vágyat a polgárosodásra.

Volt idő, mikor csak a forró égvöv, Egyiptom és szomszédai ápolák a tudomány és művészet virágait; volt idő, mikor csak a Nilus partja s Afrika közép-tengerre nyuló partvidéke, egy Phoenicia, egy Carthago, egy Alexandria fénylett korának tudományával; ma pedig napja leszállt . . . a tudomány, művészet, műipar, kereskedés nemtője átszállt a középtengeren . . . ma virágzik nálunk . . . s ki tudja, nem jön egy idő, hol a nemtő minket is setétben

hagy. Volt idő, mikor delen a költészet magas ponton állt, a zsidóknál Dávid zsoltárokat, a persáknál Hafiz örökbecsű gazellákat, Humai persa királyné az örök ifju ezeregy éjszakát írák; Mekka Mahumedet, Egyiptom Mózes, Nazaret Jézust állítá elő; forgott az idő, s azon táj polgárosodása kihalt, tudomány, művészet, müipar, kereskedés elköltözött földéről. S ki tudja, nem jön-e idők után egy kor, melyben a nálunk már se kényeztetett művészet északnak veszi vándorbotját, s a tudománynak uj hont keres. Pétervár, a hideg Pétervár, hol gabona már csak alig terem, a gyümölcsfa árnyát nem ismerik, a tudomány és művészet gyülpontja kezd lenni.

Semmi sem változóbb, mint a föld felszine, semmi sem csodásabb, mint a polgárosodás vándorlása. S mégis igaz. Amerika tengerpartjain a vizek alatt a történetben ismeretlen városok tornyait látják. Csak Erdélyben is, a hegyeken, hol most ezredes erdők, régi városok, utak nyomaira nő az agg fenyő. Ellenben tudjuk a történet lapjairól, hogy Germania egykor csaknem félvadak hazája volt, s kiirtatván a fák vadona, szeliddé vált. Valyon nem jöhet el az idő, hol a bágygyadozó emberiség ösereje egyedül a sarkak felé fog még egyszer feleledni. Hová lett délről az erély és erő, a lélek és sziv ifjúsága? A művészet, müipar s kereskedelem hazája, Egyiptom, Phoenecia Cartago után Konstancinápoly, Aellas, Róma is ledőlt, Olaszhon Petrarchája Danteja, Tassója, Spanyolhon Cervantese, Portugal Camoense, vére, nincs többé, déli Europa kihalt költészetében, ki müiparában. Mózes születésétől tehát mintegy 4000 évtől 400 mföldnyit haladott az emberész tróna észak felé. Következőleg megczáfolja a mérséklett égöv azon önámitását, mintha a mérséklett égöv volt volna, s lehetne csupán az emberész hazája; hogy régen a dél volt azt látjuk, hogy a dél és a mérséklett égöv dele kihalt, azt is hiában tagadjuk. Europa nagyon megcsalja magát, mikor csak nyugot felé látja vándorlani az emberész nemtőjét, Amerikába csak rajt bocsátott, s ki tudja, ott is nem északnak fog felindulni a mivelődés?

Hazánknak e részben sok szerencse jutott a szerencsétlenségben. Nálunk még nem járt a polgárosodás angyala, tehát várhatjuk.

Vagy eljő s felvirágzik e táj, vagy el nem jő, s akkor miénk marad a polgárosodás bölcsője és sirja, a gazdaszat, mely nem bírja a művészet, s müipar vándor-madár természetét.

Szent legyen hát a földbirtok mindenkinek.

L.

A nagy-bányai gesztenye-fajok.

Napokban a közelebbi gyümölcskiállítással megbízott választmányhoz egy levél érkezett N. Bányáról háromféle gesztenye-példányokkal. Ezen a kiállításra szánt példányokat — a februari kiállítás a tudva lévő okok miatt elmaradván, — használni nem lehetett ugyan, de a kísérő levelet fővonásokban közölni érdekesnek tartottuk.

A levél tartalma ez:

A gesztenye Nagy-Bányán termő gyümölcs. Honnan jutott egyáltalában a gesztenye ezen vidékre? nem tudhatni. Anynyi igaz, hogy a gesztenyések a nagy-bányai hegyek aljait borítják el, hol részint rendezett, és az idegen fa-nemektől kitakarított helyeken, részint pedig tölgy- és bükkfákkal vegyesen erdő gyanánt diszlenek. A gesztenyések már 1723-ban a többi erdőtől külön kezeltettek itten Nagy-Bányán.

A gesztenye leginkább szereti az agyagos hegyi vidékeket. Itten Nagy-Bányán a Grünstein Porphir hegyeiben diszlik, és nem ritkán, nevezetesen pedig a dél felé irányzott hegyoldalon ölnyi vastagságra növekszik. Fája a legtartósabb fa, századokon át daczol az idő viszontagsáival, minek számtalan példányai az ugy nevezett Kereszthegy bányában találatnak, hol a századokkal ezelőtt támaszoknak használt czölöpök még jelenleg is épek.

A gesztenyefák, melyeknek itten N. Bányán két fajtát ismerjük, egy jókori, mely september vége felé, és egy későbbi, mely october közepe tájt érik, többnyire minden évben teremnek. Nagysága a gyümölcsnek a termett menyynységtől függ, ugy hogy a számra kevesebbet a gyümölcs nagysága kipótolja, és ebből következik gyakori szokása az itteni természeteknek, hogy a fák némelykori irgalmatlan csonkítása és ágai megfosztása által a gyümölcs nagyobb kifejlődésére működnek. A gesztenye egy igen becses árucikk, melylyel egész Tokajig és Dévaig kereskednek.

A gesztenyét legjobban gubóiban (héjjában) hordókba bétapodva, egész Májusig, sőt Juniusig is eltarthatni. Nedves porondban is egész tavaszig eláll.

Közli N. F.

KOLOZSVÁR február 18-kán.

* Kisé későn ugyan, de el kell mégis mondanunk, hogy a lezajlott farsang nem minden nyom nélkül enyészett el, a menyinyiben

a sok tarisznyás és nem tarisznyás tánczvigalmak közül kettőnek jövedelme városi szegényeink javára folyt. A Tivoli terében rendezett első bál tiszta jövedelme 240 ft. 28 kr., a gr. Bethlen Domokos-háznál tartott zártkörű második vigalomból pedig 280 ft. 32 kr., s így a kettőből 521 ft. jött be. Ez utolsó bál rendezéseért a szegény-intézeti választmány elismerést vivott ki magának, mert noha zárt körű, de mégis egyetlen nyílt bál volt, melyen a különféle osztályok képviselve voltak, s hol a mulatságot azon tudat fokozta, hogy az öröm számos könyeit fogja megszüntetni. A részvétből ítélve, hiszszük, hogy a választmány koronként nem eredménytelenül fog hasonló czélú intézkedéseket tenni, színházi előadás, hangverseny vagy más alakban.

E két jótékony czélú vigalmon kívül még csak a gyalui épülőfélben lévő ref. egyház javára rendeztetett vigalom, ott helyben, de melynek eredménye felől még értesítve nem vagyunk.

* Városi tanácsunk falragaszokban szólítja fel a háztulajdonosokat, hogy a házuk elébe gyűlt szemetet hetenkint kétizben az utcaközepére takarítsák, honnan ki fog hordatni; egyszersmind szigorúan tiltja a házban gyűlt szemetet az utcára önteni.

* Minthogy már elkezdtük, czélszerűnek látjuk időjárásunk felől tudósításainkat folytatni. Tegnap óta telünk van; körös körül mindent hó borít, mely a tegnapelőtti fagyra következő, a vetésekre nézt mi kárt sem okozhat. Azonban alig hiszszük, hogy a mezők e fehér palástja a ragyogni kezdett nap előtt soká tartson, mert utcáinkon már is nagyrészt elkopott.

BRASSÓ febr. 14-kén. Tegnap délelőtt két óráig tartó heves vihar vonult át városunk felett esővel keverve. A szél oly dühös volt, hogy senki sem mehele ki az utcára. Sok háznak fedele megsérült s egy csomó ablak és redőnyzet tört szét. Ma megint tavaszi idő van. K. Z.

DÉES Febr. 17-én.

Erdélyben a gazdaság virágzó állapotba hozhatása elősegítésének egyik hasznos tényezője a tagosítás; miről gazdasági viszonyainkban bár mely kis mértékben avatott. Teljesen meg lehet győződve, s hogy a földbirtok elaprozása mily nagy mértékben akadályozza a gazdaság gyors és hasznos folytatását, csak az tudja, ki Erdélyben gazdaságot folytat; azért minden esetre örvendetes jelenség, midőn lépéseket látunk téve az üdvös czél kivételére birtokosaink részéről; ily esetet akarok felemlíteni, Cs. Gorbón az alparéti alkerületben B. Jósika Lajos eo

nagysága tagosítást eszközölt; ezen uradalom a Jósika család tiszta birtoka, azért valamivel könnyebb volt a czél kivitele, de mégis áldozattal történt, oly áldozattal, milyennel minden nagyobb szerü vállalat szokott történni s a kezdet nehézsége szokott előidézni; de ezen áldozat nem csak az említett földesur, de az özszes felszabadult és fel nem szabadult lakosság részéről is igénybe vétetett, mely példás készséggel lön mind két részről felajánlva, hozzá járulván a tisztviselői erélyes közremunkálat s hatásos befolyás, mely a nép felvilágosítására jótékonyan hatott, s az egészre a törvényesség színét is sugárzá; és így jött létre igen kevés idő alatt a cs. gorbói uradalomban a commassatio, melynek jótékony következtéseit bámulással fogják tapasztalni az üdvös gazdasági rendszer ellen még sok ellenszenvet mutató szomszéd apróbb birtokosok. A lakosok jelentékeny mennyiségü földön kívül még szépecske erdőbirtokhoz is jutottak; ezen egész munkálat rövid rajza a felsőbbség elébe terjesztetett jóváhagyás okáért, mi bizonyosan nem fog elmaradni, miután kölcsönös beléegyezés hozá létre. Ezen eseményt, mint tudomra Erdélyben el-sőt, felemlíteni jónak láttam; vajha az üdvös példának mentől több követői akadnának!

Csakugyan Gorbón láttam a fogadóban egy gabonarostáló gépet, mely mind mesterséges alkotása, mind czélszerű szerkezeténél fogva magára vonta figyelmem, s e nembem láttottaktól egészen különbözik; a legrövidebb idő alatt a legjobban kitisztított és válogatott gabonaszemeket hocsátja könnyü forgatás által; oda való asztalos L. műve; és sorshuzás utján lön kijátszva; valóban érdemes a megnézésre, s készítőjének dicséretére válik, ki üdvös dolgot cselekednék, ha rajzát valamely szakértő egyén által levéttetvén, valamely gazdasági lapba beküldené.

Cs. gorbói útamból épen a vásárra értem haza Dézsre, az ugynevezett Invoc. utáni szerdai országos vásárra, mely oly gyenge volt, melyhez hasonlóra nem emlékeznek városunk lakói, minek oka a keddi nagy eső és hó okozta nagy sár vala, mely másnapra ugy megfagyott, hogy azóta valóságos telünk van, de a vásári közönségre nézve későn. A marhának általában jó ára volt, de nem kelt; az iparczikkek épen nem kerestettek, a gabona még legjobban kelt.

A napokban alkalmam volt átfutni a múlt hónapról szóló heti vásári jegyzéket, melyből látszik, hogy a gabona-nemekből búza, török-búza és zab szinte egyenlő mennyiségben ho-

zatott és kelt el piacunkon, árpa és pityóka épen nem volt, a pityóka különösen keresett czikk most nálunk, mert a mult év igen rossz burgonya termő év volt; a tűzifa sem nagy kelendőségnek örvendett, mivel közelebbi időjárásunk igen szelid volt, tökéletes tavaszi napjaink jártak; láttam a mult napokban ibolyát nyilva, továbbá tökéletesen elkészült és bevetett melegágyat, s kedves kertésznénk már vetettek violát, nem hallgatva a dalra „ki violát akar vetni, nagy pénteken vesse”; és mi lett következése, eljött ismét a tél s jégpánczéjával voná bé a földet, a mely alá szorult mag alig ha ki fog csirázni; így dulja sorsvihár a szép reményeket, de azért nem csüggednek szenvedélyes virágkedvellőink, s szorgalmasan gyűjtik a virágmagvakat, s megírni érdemesnek találom, hogy Dózsa Dani kedves tollu barátunk a Hetilap legújabb számában kijött cikke a kertészetről már több szép nőt meghódított és megnyert a kertészetnek, kik a természeti örömekben akarnak kárpótlást szerezni az elvesztett földi örömekért, mert mint mondják, egy jól mivelt kertben több virágot és gyümölcsöt s kevesebb dudvát találhatni, mint az emberek sorában; igazuk van.

Sokszor történik, hogy a béhozott gabona a heti vásárokon nem kelvén el, azokat vissza vinni kénytelenek gazdáink. Vajjon nem jó lenne a városnak raktárok építtetni, hová az ily el nem kelt gabonát más vásárig bé rakni lehetne, illő díj mellett, mint van más jól rendezett városokban; a vásárokból béjönni szokott városi jövedelem ez által szembetűnő gyarapodást nyerne s a vásár-jövedelmi haszonbér nevednék, s e mellett a gazdákra nézve is kényelem és haszon háromlanék.

Ma délben harang-felreverés, lárma-dob, és trombita-riadás vészt hirdete, az is volt még pedig égés alakjába, elégett t. i. egy ház a mulatón; mi anynyival nagyobb rémulést idézett elő, mivel már egy év óta nem volt égés városunkban, hol egy időben napi renden voltak az ily nemű csapások. Rossz építési mód okozta a tüzet, és mindenesetre vigyázatlanság; valóban a házak fűtési szerkezetét nem ártana sok helyt figyelemre venni, mely gyakran oly módon van öszveállitva, hogy esoda miszerint sok kéménytelen ház és kürtötlen lak a legelső szikrától lángba nem kap. Különben az oltásban mindenki dicséretes részt vett, s a tűzoltási segédzserek előteremtésében és felhasználásában, semmi kívánni valónk nem maradt fenn, mi dicséretére szolgál a városi hatóságnak.

M á n y a y M.

HÁROMSZÉK februar 2-án. A háromszéki mindennapi tűzvészek felett nem régiben élénk szószóváltásba elegyedvén, a kebli, trieszti, hécsi, a kölcsönös jég- és tűzkármentesítő bármelyik társulatokbani részvényességet, a tűz-elem elleni véd- és építési rendszert hasztalan hoztam fel, állításaim szarvas okoskodásokkal czáfoltattak, s mindanynyiszor „nagy az adó, sok a rovatal, s azért nem lehet” igyekeztek legyőzni. Nem kívánván tovább szerecsent mosni, elhatározám kellő és méltányos helyén a derék Hetilapban felsohajtani; kérem azért a t. szerkesztőséget, sohajaimnak tért engedni!

Háromszék közgyűlése 1841-ben öt egymásutáni évekre tűzkárpótlási egyletet alakitván, azt 1846-ban kijavitva, viszont öt egymásutáni évre ujra alakította. Az egy tized alatt, bárha küzdött is a tűz-elem az üdvös intézettel, még sem vala képes a szerencsétlen részvényeseket tönkre juttatni. Erőtéljesen hívta fel a kebli erélyes kormány 1852 és 1853-ra is a népet, de pusztába kiáltó szó lett, s már remény sem lehet az egylet további fennállhatásáról!! mert az egylet 2000 pft. erő kárt kárpótoltat az alig 50 számu részvényesekkel.

Menjünk a triesti, hécsi, vagy a kölcsönös jég- és tűzkármentesítési egyletek közül bármelyikhez, jószívvel részvényeskedünk, csak egyszerre ne kellene a részvény-öszeveget fizetni; jól van! a tiz év alatt a kebli egyletbe csak akkor kelle fizetni, mikor tűzvész volt, s így részenként, mint most is az adót és rovatalt, mégis nagy az adó, sok a rovatal! mikor pedig a történt tűzvész miatt mindenünket veszítettük, pántlika-földeinket olcsón kénytetünk árulni, és akkor lesz nagyobb az adó, több a rovatal.

Szerezzünk tűz ellen védszereket, szalmás kunyhónkon, istálónkon, csürünkön vannak rövid lajtorjáink, minden épületeink mellett egy cseber víz, gyúladható vagyonunkon tűzverő pózna, a közönségnek is van két vashorga, csaknem minden telken kút, a helység mellett folyó, K. Vásárhelynek, Dálnoknak, mondhatni, víz-ágyui, s mindezekkel könnyen a tűz elébe állhatni s azt gátolhatni. Azért nincsen miért mászt gazdagítani, nem lévén senki, ki a közhelyből egy jó táblát megvásároljon, magunkat pedig meg nem róhatjuk, mert most is nagy az adó! sok a rovatal! szép következtetés! pedig uraim, ha minden kapuinkon benézhetnének, megkérdeznék: miért vannak szekereink a kapuval szemben felszerelve? s mi felelnők: ha tűz támad, ringy rongyinkat megvédhessük.

Építsünk könnyen nem gyúladható, tűzzel

daczoló épületeket kőből, téglából, mészzsel, agyaggal, fedelezzük zsindelylyel, cseréppel, kővel, mert mind ezekkel csak akarjuk, bővölködünk, s fogadjuk el ez által az üdvös rendeletet, melynél fogva szalmával fedelezni tilos. Jó volna, de a zsindely drága (7—10 vft.) mégis megég; a követ drágán vásárolhatni (öle 10—12 vft. elhordásával), téglát, meszet a szász földről kell megvásárolni s elhordani (pedig bő és jó agyagaink, mészköveink finomok, de magára nem kél fel a földből a téglá, cserép, és a hegyből az égetett mész) sat., s mindezekért sokat kell kiadni, s most is nagy az adó, sok a rovatal.

Boldog Isten! már estve 10 óra van, s holnap folytassuk a nagy adót, a sok rovatalt. Jaj, talpra ember! tűz van a szomszéd helységben! rémulten kiáltják az éjjeli örök. Kétségbeesetten riad fel a jámbor tömeg, szalad a vészhez, de a négy nap óta dühösködő Nemere szelével szemben küzd a tűz-elem a n. borosnyói alkerületben kebelezett Haraj helységben, s egyszerre elöntvén a tűzár, a segéd kezek csak a szent akarattal maradtak. A dühös Orkán erősebb, s néhány percz alatt szinte az egész helység lakói (mint kivethetni, $\frac{1}{6}$ része ha megmaradható), melynek szorgalmas gazdái csaknem a hegygyel mérkező szalmas épületekkel, takarmánycsomókkal birnak vala, főre kulcsolt kezekkel sirnak elégett vagyonaik, számos marhá-jok, több emberek és gyermekek (mint a jajból tudhatni) hamvai felett és után.

Nálunk a helységek rendezése első feladat, a gyujtó anyagok feletti igen szigorú örködés, második és harmadik: mindenkit erőszakolni bár melyik tűzkármentesítési egyletbeni részvényes-ségre vagyona igaz értéke szerint, s csak ekkor nem lehetne egyfelől nagy az adó és sok a rovatal. Hanem másfelől, ha csak az volna egyedül az adó és rovatal a mit túrnunk és hordoznunk kell, a mind könnyű volna, van egyéb, mit nehezebb túraünk, s ez tünyaságunk, mely kétszer anynyi, kevélységünk, mely háromszor anynyi, esztelenségünk, mely négyszer anynyi adót és rovatalt vet ránk, s ezekért nagy az adó és rovatal! Biz uraim, amannak könnyebbítésével ezen adókat és rovatalokat a tiszték rólunk el nem vehetik; a macska ha kéztyüt hordoz, nem fog egeret.

Yy.

H I R F Ū Z É R .

— Pest városa jelenleg 83,828 lakost számlál, kikből 40,212 férfi és 43,616 nő.

— A kereskedelmi, pénzügy és földmivelési ministeriumok közlegő végszervezése következtében az országos építészeti igazgatóságok ismét az illető helytartóságok alá rendeltettek.

— A kereskedelmi ministerium egy hirdetménye szerint az austr. birodalom s egyházi államok közt folytatott levelezések, ha ezen felirattal „tengeri úton” birnak, ezután a Loydgözösök által szállittatnak.

— A magyar borkereskedés emelése végett Pesten részvények útján borcsarnokot szándékoznak létesíteni.

— Münchenből irják, hogy ott az austriai huszasokat nagy tömegben olvasztják össze s újra verik, mi azért történik, mert e huszasok 20 ftnyi láb szerint vannak verve, míg az augsburgi, frankfurti sat. váltók 24 $\frac{1}{2}$ ftnyi láb szerint fizettetnek.

— A szolnokdebreczeni vasúttársaság a vasúti építéshez kívántató kőmives, ács, asztalos, lakatos és egyéb munkára csődöt hirdetett.

— A csendőrség — írja a S. B. — dícséretes szigorral örködik az új mértékek kezelése fölött. Több egyének, kik hamis mértéket használtak, az illető hatóságnak büntetés végett feljelentették.

— A pesti temetési egyletek nem sokára egybeolvasztatnak, mi által mind a kezelési költségek kevesbítettni, mind pedig a tagok örökösei nagyobb javadalmakban fognak részesítettni. Ez intézkedés anynyira czélszerű, hogy városunk három hasonló egyletére nézt is alkalmazva látni ohajtanók.

— Az út- és hid-vámok, mint bécsi lapok irják — Magyarországon is életbe fognak lépteni, és pedig a többi koronaországokban fennálló hasonló rendszer szerint.

— Budán egy nagyszerű serföző-ház van keletkezöben, melynek alaptökeje 250,000 pft. lenne.

— Alsó-Austriában 145 serfözőház van, melyek évenként 1,650,000 akó sert készítnek s 1,380,000 ftnyi fogyasztási adót fizetnek. Egész Austriában, Magyar- és Olaszhoz kivéve, évenként 9,400,000 akónyi sert főznek.

— Az austriai birodalom összes népiskoláiban 43,000 egyén foglalkozik tanítással, kik közül 20,000 nő.

— Mejelent Garai „Szent Lászlójának” második kötete is. Egyszersmind hirlük, hogy az ünnepekt költő összes művei egybeszerkesztésével s kiadásával foglalkozik.

— A németalföldi kormány a németaustriai telegraf-egylethez csatlakozott.

— Récsi Emil gyengélkedő egészsége s több nemű hivatalos elfoglaltatásai miatt a Pesti Napló szerkesztésétől viszszalépvén, annak vezetésére a m. kormány által Török János, a magyar gazdasági egylet egykori titkára neveztetett ki.

— Magyar- és Erdélyország minden felsőbb tanintézetében ministeri megbízás folytán jövő hónap elejétől fogva felolvasások kezdenek az általános polgári törvényköny felett tisztviselők és gyakorló jogászok számára.

— Angliában most van készülöben egyike a legnagyobb hadi hajóknak, mely 4000 tonna nagyságu, 780 löerejü, 130 ágyuval megrakott, 1000 ember által vezetett s viz alatti srófon járó gőzös lesz.

— A gőzösök menete a Tiszán e hó 3-án megkezdett s hetenként kétszer történik.

— Maros-Ujvárról Szegedre 120,000 mázsa só szállítására a m. pénzügyigazgatóság által jövő hó 7-kéig csődület hirdettetett. A szállítás hajón vagy tutajon történhetik. Felkiáltási ár mázsájától 31 pkr.

— A marosvásárhelyi vár jobb karba hozatalához szükségelt kömives, ács, asztalos, lakatos sat. munkálatokra jövő hó 15-kére árletés van hirdetve.

E L E G Y T Á R.

(Uj módja a lithographirozásnak.) Londonban módot találtak porcellánra rajzolni s erről lenyomatokat készíteni, minek azon előnyt tulajdonítják a könyomás felett, hogy az ily rajzolat a leghosszabb használat által sem kopik le. A rajzolás bizonyos ércvegyítékkel történik.

(Rabszolgák.) Jelenleg a keresztény hatalmasságok birtokaiban 7,500,000 rabszolga van. Ebből esik az északamerikai államokra 3.095.000, Brasiliára 3.250,000; a spanyol gyarmatokra 900,000; Hollandiára 85,000; a délamerikai köztársaságokra 140,000 s végre az európaiak által birt Afrikára 30,000.

(Oriási távcső) Angliában Wandsworthnál Craig nevü opticus által egy oly oriási távcső szerkesztetett és állított fel, mely minden e nembelieket feljülmul. A téjüt egyes csillagcsoportjait rendes csillagképletekké oszlatja szét, melyekben csoportozatok vétetnek észre, melyek kiválólag hasonlítanak az Orion, nagy medve,

és más a naprendszerrel, hova a föld is tartozik, analog csillagrendszerek csillagképleteiben létezőkhöz. A Craig-féle csőben, melynek tárgyüvege (objectiv) és szemüvege oly szintelenek (achromatisch), hogy Saturnust tökéletes fehérségben állítja elének, e csoportok mindamellé legkülönfélebb és sugárzó színekben jelennek meg! Bound északamerikai csillagász Cambridgeben (Massachusetts) nem régiben jelentette, miszerint úgy hiszi, hogy egy harmadik gyűrűjét pillantotta meg Saturnusnak. De a híres Northumberland-teleskoppal, valamint a Rosse-féle eszközzel csakhamar tett fürkészetek erre nézve sikeretlenek maradtak. Ellenben a Craig-féle távcső mindjárt első pillanatban megszüntette az e pontra nézve létezett kétségeket, világosan előtüntetvén a világos szürke színben ragyogó harmadik gyűrűt. Sőt mi több, szemmel láthatólag kimutató, miszerint Saturnusnak tulajdonképen ezelőtt ugynevezett gyűrűje épen nem egyfolytonosságú fénykarika, mint eddig tartatott, hanem tulajdonképen több rovátkolatlan, tökéletes geometriai idomu, de különböző vastagságúvekből áll, és némileg mintegy behajtott párkányzatok terasse-alaku egymásra rétegzését képezi, úgy hogy e szerint a külgűrű több concentricus karikából állna, mint ezt már a P. de Vico-féle fürkészetek gyanították.

Azon pompás látvány, melyet a Craig-féle távcsővön át szemlélt hold nyujt, minden leírást fölülmul. Az egészen szintelennek látszik, és különféle hegylánczainak körvonalai a legtisztábban meglátszanak, úgy hogy egész pontossággal utánrajzolhatni azokat. Most már eldöntött ténynek látszik, hogy e drabanton nem lehet a londoni Westminster-apátságához hasonló terjedelmü építmény, mert ha volna, azt tiszta éjszakán okvetetlen meg kellene a Craig csodaüvegein át látni. Végül még egy próbáját említjük a látcső bámulatos táverejének. Tüstént mihelyt az felállított, egy felettebb parányi fénytömeg vétetett azzal szemügyre, mely néha egy csillagképletben (melyikben?) észrevétetik. de gyakran a legjobb távcsővön sem lehet meglátni, ámbár előfordulásának helye pontosan tudva van és körötte az ég csillagtalan. A Craig-cső nem csak azonnal felfedezte ezen fényvonalat, hanem ki is tünteté, hogy az egy — fényesen ragyogó kettős csillag. — Mihelyt a távcső tökéletesen fel lesz állítva, azon eddig függőben levő kérdés fog vele eldöntetni, vajjon vannak-e Venusnak drabantjai vagy niucsenek?

A kolozsvári keresk. s iparkamara befolyása mellett szerkeszti Berde Áron, tanár.

PIACZI ÁRJEGY:

(Ezüst pénzben.)

	Búza.		Elegyb.		Rozs.		Árpa.		Zab.		Törökbúza.		Hús.	Gyertya.	Fa	
	ft.	kr.	ft.	kr.	ft.	kr.	ft.	kr.	ft.	kr.	ft.	kr.	1 font.	kr.	egy öl.	
Kolozsvár febr. 17-kén	3	32	2	40	2	15	1	54	1	6	2	—	6 ⁴ / ₅	21	10	—
Déés februar 12-kén	4	—	3	—	2	10	—	—	1	—	2	—	6 ² / ₅	22	9	—
N. Várad febr. 9-én	3	36	2	48	2	12	1	54	1	32	2	—	7 ³ / ₅	21 ³ / ₅	10	—

HIVATALOS HIRDETÉS.

(82.)

A m. cs. kir. bányászati igazgatóság folyó évi 894 számú rendelvevénye következtében ezennel közhirrre tételődik, hogy folyó év Martius hó 10-én reggeli 9 órakor az

iltteni cs. kir. irodában egy ismételt árcsökkenés — a sónak az aknákból lovakkal való kihuzatása tárgyában fog tartatni.

A föltételek a rendes irodai órákban megtekinthetők.

Ugy az is közhirrre tételődik, hogy ez árcsökkenés alkalmával írásbeli ajánlatok is elfogadandók.

A cs. kir. sóbánya-hivaltaltól Thorda-aknán febr. 12-n 1853.

MAGÁN-HIRDETÉSEK.

(69.)

ELADÓ JÓSZÁG.

A Rettegi kerületben, Bethientől egy órányira, az országútban eső Apanagyfalusi jószága Katona Eleknek eladó. — Ezen jószág áll a következőkből: 1) A curialis, 5 szobából álló új udvarházzal és mindenféle gazdasági épületekkel ellátva, kiterjedése 5 jug. 201 ö. 2.) szántók a két fordulóban 49 jug. 1306 ö. 3.) Rétek minden évben hasz. 13 jug. 739 ö. 4.) Szőlő miv. alatti 1 jug. 1456 ö. 5.) Erdők, cserés, bükkös, épületre való fákkal 82 jug. 1236 ö. 6.) Curialista van öt, és két pusztá telek. 7.) Koresomárlási és egyéb lehető uri jogok Apanagyfaluban és Szász-Entsen.

Értekezhetni bővebben ezen eladás felől Kolozsvárt ügyvéd Kollát Sándor ural.

(70.)

HIRDETMÉNY.

Azon szokásos visszaélések megátlása végett, melyek a borvizek árulásával üzetni szoktak, és biztosítani kívánván a vásárlókat a savanyuviz eredetiségéről, meghatározott, hogy a kereskedésre elhordani szokott üvegek dugói belső fele

(3—3)

E. B. bélyeggel megsüttetvén, ezen bélyeg a külső szurkozatra is felnyomassék. — Mely intézkedés azon hozzáadással tételik közhirrre, hogy az üvegek rendes megtöltése, bélyegezése és szurkolásáról a haszonbérlet tételik felelőssé, ki is ezen kezelésért a szállítóktól minden üvegtől 1 % egy pengő krajczár bélyegdíjt veend — ellenben dugóval és szurokkal ellátni tartozik.

Az előpataki birtokosságnak 1852 szeptember 12-kén tartott gyűléséből.

Béldi Gergely s. k. elnök.

(71.)

SZÁMOLAT

azon öszvegről, mely 1852 évi fürdő idő alatt Előpatakan a fürdői taxából bejött, valamint szintén azon költségekről, melyek ezen év lefolyta alatt a fürdőre tételtek s részint a fürdői taxából, részint a birtokosság magány pénztárából fedeztettek.

I. Fürdő taxából bejött öszszeg 515 f.

II. Költség.

1. Fürdő-orvos fizetése 120 f.

2. Szállás az orvos, polgári rendőrbiztos és rendőr-katonák számára . . . . . 153 f. 20

3. Az „ujkút és lobogó“

helyreállítására . . . . . 275 f. 24²/₅

4. Ivó-vizforrás behozatala . . . . . 58 f. —

5. 30 pad a sétaterre . . . . . 96 f. —

6. 13 utczai lámpa . . . . . 76 f. 24

7. Világítási költség . . . . . 32 f. 5

8. A gyógykútak vegytani bonczolására . . . . . 86 f. —

Öszvesen 897 f. 13²/₅

ebből levonva a fürdő tax. 515 f. —

marad 382 f. 13²/₅

kr. C. p.-ben, mely a birtokosság magány pénztárából fedeztetett.

Mely ezennel közhirrre tételik.

A fürdői taxa öszvege igazolására Fiedler m.p. Béldi m.p.

cs. k. örnagy elnök.

fürdő-parancsnok. Gál m.p.

pénztárnok.

(73)

(3—3)

362. t. sz.

HIRDETMÉNY.

Sz. kir. Kolozsvár városának a hidkapun kívüli 8, és libuczgáti 6, öszvesen 14 kerekű két lisztelő malma folyó 1853-ik évi Május 1-ső napján kezdődő 6 egymásutáni évek-re, f. évi Martius 12-én helyt tartandó országos vásár előnapján az az Martius 11-én reggeli 9 órától kezdődőleg tartandó közárverés útján haszonbérbe fog adatni.

Mi is azon hozzáadással tétetik közhirrre: hogy a hozzászólani kívánótól a felkiáltási 4500 ezüst forintnak tizszázötödjét kivántatik bálnapénzül, mely letételhetik készpénzben, állam- vagy e város nevére kelt kötelezvényben.

A kölleveli terv az árveréskor helyt, addig pedig a városi levéltiadói hivatalban látható.

Kolozsvártt, Január 24-én 1853.
Wendler Frigyes s.k.
id. Polgármester.

(75.) (2-3)

JÓSZÁG HASZONBÉRLÉS.

Bethlen Károly grófnak, Bethleni s hozzá tartozó rész jószágai, illető beneficiumaival együtt, az erdölési jog bizonyos részével, — a folyó 1853-dik év Szentgyörgy napjától kezdődőleg, több egymásutáni évekre haszonbérbe kiadók. — A bérleni szándékozók bővebb értesülés végett személyesen, vagy bérmentes levelek által a tulajdonos grófhoz utasíttatnak Bethlenbe.

496 sz.-hoz. (2-3)

P. D.

HIRDETMÉNY.

Alólírt hivatalnál 1852 november 11-kén bänkjegyekben 95 p. forint tétetett le oly jelentéssel, hogy ez összeget említett napon egy gyermek találta az itteni piacon. Mint-hogy ez esetnek helybeli kihirdetése mindeddig eredménynélküli volt, a káros ezennel hivatalosan felszólittatik, igényeit a törvényes idő alatt e hivatalnál érvényesíteni, ellenkező esetben a talált összeg felől törvény és jog szerint fog rendelkezés tétetni.

A rendőr igazgatóságtól. Kolozsvártt februar 2-kán 1853.

Kamienobrodzki s. k.
cs. k. rendőrigazgató.

(78.) HIRDETMÉNY.

A kolozsvári rom. kath. ecclesia birtokában lévő — volt püspöki szállás alatt nyitandó öt bolt — f. évi martius 2-án a hely színén tartandó közárverés útján — a többet ígérőknek f. évi Szentgyörgy napjától szá-

mitandólag hat egymás utau következő évekre bérbe fog adadni; az árverés feltételei az árveréskor, és addig is egyházi gondnok Schütz Józsefnél megtalálhatók.

(79.) (1-3)

HASZONBÉRI HIRDETÉS.

Közhirrre tétetik, hogy az alparéti alkerületben Csáki-Gorbón egy ujanon készített masinés pálinkafőző, ugyan itt mint stationalis helyen fekvő vendégfogadó, egyedüli italárulási joggal, — szomszéd Salamon helységi, és Gorbó-Lunkai egyedüli korcsomák, — zeken kívül, egy Cs. Gorbón fekvő két kövü vízi, s más száraz, és szomszéd Balasházán az Almás vizén lévő három kövü lisztelő-malmak, a jövő Szentgyörgy naptól három évre, akár együtt, akár a fogadókat, malmokat, és pálinkaházat külön véve, haszonbérbe kiadandók, a feltételek felett értekezni lehet Kolozsvártt személyesen, levél által Zentelkén Veress Lajos praefectussal.

(80.)

Tilsch könyvkereskedésében Kolozsvártt megszerezhető:

1. MÉHTENYÉSZTÉS, vagy a méh-

(77.)

A cs. k. legfelsőbbleg kiváltságolt, s a m. orosz k. ministerium egészségügyi osztálya által helyben hagyott

DOCTOR BORCHARDT-féle

illatos orvosi

NÖVÉNY-SZAPPAN

ajánlja magát minden háztartás- és pipere-asztalhoz, mint leghatósabb és alkalmasabb szer, az anynyira alkalmatlan szeplő, pattanás, kütég, korpázás, májfolt és más borszeny, és főleg a borkérgesség, cserepesség és sárgasága ellen.

Kitünőleg alkalmas ezen szappan fürdőknél, mely tekintelben már gyakran a legjobb hatással használtatik.

Az ily nemű szappannal történhető felcserelés elkerülhetése tekintetéből a vételnél ügyelni kell arra, hogy ezen Dr. BORCHARDT-féle cs. k. szabadal. NÖVÉNY-SZAPPAN fehér papírra, zöld betűvel nyomott, és mind két szélén az itt látható pecséttel ellátott csomócskákban van borítva, és Kolozsvártt csupán WOLFF TESSVÉREK gyógyszer-tárában 24 pengő krral áruliatik, a hol a Goldberger féle csuzlánczok is folytonosan kaphatók.

